

conditione talis operis in satisfactionem exhibiti; sed talis promissio s^epe facta est in Scripturis, ut patet ex adductis sectione praecedente; ergo. Atque hinc colligitur differentia inter hanc sententiam, et eam quam praecedente sectione refutavi, nam juxta illam non requiritur Dei acceptatio, quam tamen haec requirit, fundatam tamen in condignitate et aequalitate satisfactionis, et promissione Dei. Item, juxta illam remissio fit formaliter per ipsam contritionem, non vero juxta hanc, sed satisfactorie, ut sic dicam, quod est genus quoddam efficientiae moralis. Item juxta illam non posset Deus facere, etiam de potentia absoluta, quin contrito habeat efficaciam satisfactionis tollendo culpam; at vero haec sententia id non concederet, quia, nulla facta suppositione, posset Deus non acceptare tam actum in satisfactionem, cum aliis infinitis titulis sit illi debitus, cumque ipse sit dominus omnium; tamen, supposita promissione, non potest illum non acceptare. Unde ulterius illa prior sententia non censem remissionem peccati esse novum gratiae beneficium a contritione et effectu formali ejus distinctum; haec vero agnoscit esse distinctum, et de potentia absoluta separabile; debitum tamen nunc supposito pacto et condignitate satisfactionis.

7. Secunda opinio. — Quomodo justificatio, et remissio peccati gratis detur. — Exponitur diligenter locus Concilii Tridentini, sess. 6, c. 8. — Contraria sententia docet peccatorem non posse satisfacere ad aequalitatem pro mortali culpa a se commissa; ideoque neque ex justitia posse consequi remissionem ejus; loquimur autem de justitia praeceps considerata in ordine ad ipsum purum hominem, per gratiam operantem, et conantem surgere a peccato, non de illo, ut ejus operatio Christi satisfactione nititur, aut prout ei Christi meritum applicatur, nam de hoc dicetur in sectione ultima hujus disputationis. Hanc vero sententiam indicat magis D. Thomas hic, ad 2, ubi non loquitur de puro homine, id est, considerato in puris naturae viribus, ut Cajetanus male exposuit, sed de omni homine qui non sit personaliter Deus, in quocumque statu consideretur, alioqui ex insufficientia puri hominis non recte intulisset Dei hominis necessitatem, ut in commentario articuli latius deduxi. Eamdem sententiam docet D. Thomas infra, q. 85, art. 3, in corpore, et ad 2, ubi Cajetanus, respondens ad tertium dubium, in eamdem sententiam inclinare vide-

tur. Idem D. Thomas, in 4, d. 14, q. 1, ubi, loquens de poenitentia infusa, dicit non posse Deo reddere aequivalens pro offensa, sicut nec potest religio seu gratitudo pro beneficio. Item in loco supra citato, ex dist. 15, aperte tribuit sufficientiam nostrae satisfactionis misericordiae Dei acceptantis illam; unde plane vult gravitatem peccati esse ex ipsomet, eo quod sit aversio a Deo infinito, valorem autem satisfactionis nostrae ex se revera non esse sufficientem, sed suppleri ex infinita misericordia Dei, qui vult illa esse contentus. Eamdem sententiam tenet Bonav., in 3, d. 20, q. 3, ad 2, et q. 4; et Richard., ibid., q. 4; Durand., q. 2, et in 4, d. 15, q. 1, ubi bene Capreol., conclusione prima, et ad argumenta contra illam; et Almain., q. 1; Major, d. 14, q. 2, ad ultimum dubium; Marsil., in 4, q. 10; Alens., 3 p., q. 1, art. 2, in corp., et ad secundum; Ferr., 4 Contra gent., c. 54; Soto, lib. 3 de Natur. et grat., cap. 6; Med., Cod. de Poenitent., tract. 3, q. 1; Vega, lib. 45 in Trident., c. 4, circa finem. Et Scotus ac Gabr. supra citati in re idem sentiunt, ut videre est in Scoto, in 4, d. 1, q. 6, et d. 15, q. 1, et d. 16, q. 2; Gab., d. 14, q. 1, art. 1, in fine, et articulo secundo, conclus. 5, quamvis, quia ipsi in nulla satisfactione agnoscent valorem, nisi ex acceptatione extrinseca Dei, quia Deus acceptat actum hominis ad remittendum illi peccatum, vocant illam aequalem seu sufficientem satisfactionem. Sed errant, tam in fundamento, ut supra dictum est, quam in eo quod non distinguunt, aliud esse acceptare actum ut dispositionem sufficientem, aliud vero ut justam recompensationem; et aliquid posse acceptari a Deo ex misericordia, aliquid vero ex justitia. Atque haec sententia, sicut communis est, ita et omnino vera mihi videtur; in ea tamen probanda dicti auctores variis sunt, et ad illas fere conditiones recurrent, quae ad rigorosam justitiam peti solent, ut sect. 7 vidimus; et aliqui rationes afferunt non satis efficaces; non vacat autem in eis examinandis nunc immorari; ut ergo eam confirmem, adverto, duobus modis intelligi posse eum, qui peccavit, satisfacere pro mortali culpa commissa, ad aequalitatem. Uno modo, post receptam gratiam sanctificantem, atque adeo post culpam ipsam alias via jam gratis remissam; post (inquam), aut tempore, aut saltem natura. Alio modo potest intelligi, per actum contritionis, ut priorem simpliciter et in omni genere causae gratia sanctificantem et remissione peccati, satisfac-

re condigne peccatorem pro sua culpa, et idem pore antecedentibus, id est, ex merito de condigno illorum, nihilominus posset illo modo appellari gratia; sicut, juxta probabilem expositionem, vita æterna appellatur gratia, ad Rom. 6. Sequela patet, quia etiam opera, quæ tempore antecedunt justificationem, sunt gratia et ex gratia, ut est fides, et aliae dispositiones remotæ, quæ in illa fundantur, de quibus aperte Concilium loquitur; consequens autem manifeste repugnat expositioni Concilii; alioqui dicere debuisse remissionem peccati ideo dici gratis dari, quia opera, propter quæ datur, procedunt a gratia aliqua quæ gratis datur, non vero quia non detur ex merito talium operum. Unde non satisfaciens, si quis respondeat illa opera tempore antecedentia justificationem non habere sufficientem condignitatem cum tali præmio, et ideo non dari justificationem ex merito illorum. Hoc (inquam) non satisfacit, tum quia idem verissime dicetur de opere, quod tantum ordine naturæ antecedit justificationem; tum maxime quia, esto illud sit verum propter alias rationes, tamen ex vi rationis Concilii, scilicet, quia alias justificatio non esset gratia, hoc enim re vera non sequitur in illo sensu, ut ostensum est.

8. Non solum prima gratia excitans, sed etiam sanctificans et habitualis, gratis datur. — Unde argumentor secundo, quia ex illa doctrina sequitur remissionem peccati et justificationem non esse in se ac formaliter gratiam, quantum ad hanc denominationem, quæ est gratis dari, sed tantum in radice, sicut de vita æterna dicebamus; consequens autem est aperte falsum, tum quia est contra mentem Concilii, ut eodem arguento probari potest, scilicet, quia non repugnat remissionem peccatorum illo modo esse gratiam, et esse ex operibus; tum etiam quia alias simpliciter concedi posset remissionem peccati dari ex justitia peccatori poenitenti et contrito, sicut datur gloria vel augmentum gratiae justo bene merenti; consequens est contra omnes Patres, quos statim referam; imo et contra modum loquendi Scripturæ, in qua gloria s^epe vocatur merces et corona justitiae, nunquam vero similia dicuntur vel dici possunt de remissione peccati; est etiam contra communem sententiam Theologorum, quos retuli. Et præterea tertio declaratur aliter, nam inde sequitur primam gratiam sanctificantem non esse magis gratiam, seu gratis dari, quam augmentum gratiae; consequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia eadem

est ratio de remissione peccati, justificatione, et prima gratia, quia forma, qua fit justificatio, et remittitur peccatum, est prima gratia; ergo, si remissio peccati et justificatio solum in radice dicitur gratis dari, idem erit de prima gratia sanctificante; consequens est contra communem Theologorum sententiam, ut constat ex materia de gratia. Est etiam contra Concilium Tridentinum, hoc eodem loco dicens, *justificationem gratis nobis concedi, et non ex operibus*; justificatio autem fit per primam gratiam sanctificantem; ergo, ex mente Concilii, etiam prima gratia sanctificans gratias datur, id est, non ex merito cujuscumque operis, sive tempore, sive natura tantum antecedat talem gratiam. Nec dici potest nomine justificationis intelligere Concilium totum negotium justificationis prout a prima gratia excitante inchoatur, et usque ad remissionem peccati procedit; nam expresse Concilium distinguit justificationem a fide et aliis operibus; justificatio autem in eo sensu suum exordium sumit ab initio fidei, et per dispositiones remotas progreditur usque ad ultimam, ut idem Concilium, cap. 5, 6 et 7, descripsérat; ergo, cum dicit justificationem gratis dari, quia nec fides, nec alia opera antecedentia illam promerentur, non loquitur de justificatione in eo sensu, sed prout dicit infusionem ipsius justitiae, et remissionem peccati.

9. *Erasio argumenti.* — *Urgetur argumentum.* — Dicetur fortasse neutro ex his modis sumi justificationem eo loco, sed media quadam ratione, scilicet, pro toto negotio justificationis, prout in instanti ultimo perficitur, et includit tam dispositionem ultimam, quam formam gratiae et remissionem peccati; hæc enim acceptio non parum usitata videtur, ut colligere licet ex D. Thoma, 1. 2, q. 113, p̄s. a. 8. Sic ergo justificatio dicitur gratis dari, quia tota ipsa nullum meritum supponit, quamvis distinguendo ea quæ in tali justificatione includuntur, unum, scilicet, remissio peccatorum, vel prima gratia sanctificans non gratis detur, sed ex merito ultimæ dispositio- nis, sicut prædestinatio absolute dicitur gratis conferri, quia tota nullum supponit meritum, quamvis prout terminatur ad unum effectum, posterior possit esse ex merito propriis. Sed hæc responsio, specie quidem verisimilis et apparent, aliena est a mente Concilii, et omnino falsa. Primum patet, quia Concilium in eo capite octavo de ea justificatione loquitur, de qua c. 7 sermonem fecerat, eam

describendo, et ejus causas assignando; sed ibi non sumit justificationem hoc modo, sed pro infusione justitiae seu gratiae sanctificantis, et remissione peccati, ut evidenter patet ex illis verbis: *Hanc dispositionem justificatio ipsa consequitur, quo non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratia et donorum;* ubi distinguit justificationem a dispositione, de qua locutus fuerat; ostendimus autem in superioribus locutum fuisse de dispositione ultima. Ubi etiam obiter ponderandum est verbum illud, *consequitur;* recte enim correspondet verbo capituli octavi, *præcedunt,* ejusque datam expositionem confirmat. Dicitur enim justificatio consequi dispositionem, quamvis non tempore, sed tantum ordine naturæ consequatur; ergo et e converso dispositio ultima dicitur præcedere, etiamsi tantum ordine naturæ antecedat; ergo etiam respectu illius dicitur justificatio consequens gratis dari. Secundo urgeo argumentum factum a paritate rationis; nam, si justificatio strictissime sumpta comparata ad dispositionem ultimam non gratis datur, eadem ratione nec dispositio ultima comparata ad præcedentes non gratis daretur, cuius oppositum docet Concilium, etiam juxta præcedentem expositionem. Sequela patet, quia, sicut remissio peccati, seu justitiae infusio, supponit dispositionem, quæ est gratia et ex gratia, ita dispositio ultima supponit remotam, quæ etiam est gratia et ex gratia; et inter eas potest considerari similis proportio, et promissio etiam qua bene utentibus prioribus auxiliis posteriora necessaria offeruntur, quomodo intelligitur axioma illud: *Facient quod in se est, Deus non denegat gratiam.* Tertio argumentor illa ratione, quia alias prima gratia sanctificans non magis datur gratis, quam augmentum illius, quod est alienum a doctrina Theologorum, et ejusdem Concilii, c. 10, et can. 32, ubi dicit, *justificatum per bona opera mereri augmentum gratiae, vitam æternam, et illius consecrationem;* ipsam vero justitiam solum dicit infundi per Christi meritum, eamque præsupponi ad nostrum meritum proprium et de condigno. Sit ergo constans et certum, remissionem peccati simpliciter et absolute gratis nobis dari respectu cujuscumque operis nostri, esseque vere gratiam non solum in radice, sed in se et formaliter, quia gratis datur. Obiterque ex hoc loco Concilii Tridentini notetur, cum dicitur prima gratia gratis dari, non solum id esse

verum et certum de prima gratia vocante seu auxiliante, sed etiam de prima gratia sanctificante, et integro ac formaliter effectu ejus, sub quo remissio peccati includitur. Notetur etiam expositio ad loca Pauli, cum negat gratiam vel justitiam dari ex operibus, quia non solum excludit opera moralia seu legalia, quatenus per vires naturæ fieri poterant, sed etiam opera supernaturalia procedentia ab auxilio gratiae, qualia sunt fides et dispositio- nes ad justitiam, nam de his expresse loquitur Concilium, explicans eadem loca de prima justificatione: quod enim secunda, seu augmentum justitiae, fiat ex operibus, statim docet, et testimonio Jacobi confirmat, c. 20.

10. *Prima conclusio.* — His suppositis, dico primo: homo non potest satisfacere ad æqualitatem pro peccato mortali proprio per actum contritionis, ut procedentem a gratia sanctificante, seu ut ab illa formatum. Probatur, sive admittamus actum contritionis elicitivæ et effectivæ procedere ab habitibus gratiae, sive contrarium, quod verius est, supponamus. Nam juxta priorem sententiam vel supponit gratia ad hos actus solum ut infusa ex parte Dei, et non ut recepta ex parte hominis, vel utroque modo. Si primum dicatur, ergo gratia, ut ab illa procedit contritio, non sanctificat hominem, neque expellit ab eo peccatum, quia non sanctificat nisi ut recepta et informans, nondum autem intelligitur recepta; ergo ut sic non potest esse principium satisfactionis de condigno seu ad æqualitatem. Patet consequentia, quia, ut a fortiori ex dicendis constabit, non potest esse satisfactio ad æqualitatem, nisi saltem supponatur persona grata, et a peccato munda. Et confirmatur, quia non solum gratiae infusio, ut tenet se ex parte Dei, sed etiam ut recepta ex parte hominis, gratis illi donatur; ergo contritio, ut antecedit gratiam ut receptam, non potest esse condigna satisfactio pro culpa; alioqui gratis daretur, ut postea dicam. Si vero dicatur receptio gratiae, etiam ut informantis hominem, antecedere contritionem, rursus alio dilem- mate utendum est; nam, vel simul cum gratia sic infusa et recepta supponitur etiam culpa remissa, vel non. Si non supponitur, adhuc non potest esse a tali persona æquivalens satisfactio, quia nondum est persona simpliciter grata et sancta, cum nondum sit illi culpa remissa. Si autem etiam ipsa culpa supponitur jam remissa, ergo omnino gratis, et sine ulla satisfactione remissa est; ergo

jam nullus relinquitur locus satisfactioni pro tali culpa. Unde obiter colligitur, falso di- xisse Richardum in quarto, dist. 17, articulo primo, q. 7, si actus contritionis, procedens a gratia, est prior natura, quam remissio peccati, peccatorem de condigno mereri remissionem peccati, quod censem probabile; constat enim ex dictis consequens illud valde esse falsum, et illationem illam nullius momenti esse, quia, si peccatum nondum intelligitur ablatum, nondum persona intelligitur plene sanctificata, neque apta ad meritum de condigno; si vero culpa prius intelligitur gratis remissa, non potest in aliquo posteriore signo naturæ cadere sub meritum de condigno; quia principium meriti, seu quod supponitur ad meritum, non cadit sub idem merito; alioqui etiam prima gratia sanctificans caderet illo modo sub meritum de condigno.

11. Et hinc facile convincitur ratio juxta aliam sententiam negantem hos actus procedere ab habitibus, nam, juxta illam, prius natura simpliciter in omni genere elicetur contritio per auxilia gratiae, deinde in eodem instanti temporis, et posterius natura infor- matur gratia, quatenus per illam sanctificatur subjectum; ergo contritio, ut informata gratia, sicut supponit ipsam gratiam gratis infusam, ita etiam supponit peccatum gratis remissum; ergo non habet jam locum satisfactio pro tali peccato. Probatur haec ultima consequentia, quia satisfacere est solvere debitum; sed hic homo non solvit debitum, nec per solutionem condignam illius remissionem consequitur, sed gratis ei condonatur; ergo non satisfacit.

12. Dices: etiamsi prius natura remissio peccati sit gratis concessa, potest idem homo jam justificatus per suum actum posterius natura satisfacere. Sed hoc dici non potest, nisi forte sit quæstio de nomine; quamvis enim ille actus, ut posterior natura gratia et remissio peccati, possit dici ex se satisfactorius, quia jam intelligitur habere valorem et sufficientiam ad illum effectum, nisi jam factum invenisset, tamen vel illa non est propria hujus vocis significatio, vel saltem non ita nunc de satisfactione loquimur, sed ut actu habet rationem et causalitatem satisfactionis, ita ut propter illam, tanquam propter solutionem condignam, remittatur peccatum: hoc enim sensu inquirimus utrum homo possit satisfacere pro suo peccato, ita, scilicet, ut mediante illa peccatum a se expellat, seu veniam illius obtineat. *Et re vera non proprie di-*

citur satisfactio, quæ post remissionem debiti fit, sed quæ fit ad debiti remissionem. Est enim remissio debiti terminus satisfactionis, non principium, ut ex communi sensu omnium hominum constat. Nec dici potest eamdem peccati remissionem, quæ facta fuit gratis ante satisfactionem, postea etiam fieri per satisfactionem, quia repugnat idem debitum, gratis jam remissum, iterum per justam solutionem remitti, sicut repugnat eamdem gratiam primam gratis datam, cadere sub meritum operis ab ipsa procedentis. Unde potest confirmari, quia, si homo per actum sic informatum satisfaceret ad æqualitatem pro culpa mortali, etiam mereretur remissionem ejus, quam consequentiam infra probabimus; sed non meretur remissionem, cum gratis illam acceperit; ergo nec satisfacit de condigno. Atque hæ rationes probant sufficienter non posse peccatorem per hujusmodi actum satisfacere de condigno, etiam illo modo imperfecto, quo homo justus et innocens potest satisfacere pro peccato alterius. Quod vero in tali actu non sit perfecta æqualitas ad injuriam culpæ, probant quæ sect. 7 diximus, quia non potest ille actus habere majorem valorem et vim ad satisfaciendum cum perfecta æqualitate, quam actus puri hominis grati et sancti, de quo diximus non satisfaturum Deo ad æqualitatem perfecte; nam rationes ibi factæ procedunt etiam hic, cum non sit major dignitas aut sanctitas unius personæ satisfacientis, quam alterius.

13. Secunda conclusio. — Dico secundo peccator, cum a peccato mortali resurgit, non satisfacit condigne Deo, seu ad æqualitatem, per actum contritionis seu dilectionis, ut est ei dispositio ad remissionem peccati, et prior natura illa. Probatur primo ex Scriptura, in omnibus illis locis in quibus remissio peccati gratia appellatur, et negatur dari ex operibus, ad Ephes. 2, ad Titum 3, ad Rom. 3; nam, si esset ex condigna satisfactione, revera esset ex operibus. Item ex illis in quibus benignitati et misericordiæ Dei attribuitur quod veniam peccatoribus tribuat, ut est illud: *Quia benignus et misericors est, et præstabilis super malitia*, Joeli 2. Et illud Isaiae 55: *Revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus*; et Jerem. 31, dicitur ex persona peccatoris: *Converte me, Domine, et convertar; postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam*, etc. Et subdit ex persona Dei: *Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum, miserans misericor ejus*, et alia similia. Unde Jerem. 3,

conversio peccatoris comparatur reversioni adulteræ ad virum sumum, quam ille benigne suscipit, eique liberaliter injuriam remittit. Et hoc mysterium inter alia significari creditur, quando in his locis et promissionibus additur particula *forte*, ut supra visum est. Secundo, ex Patribus, qui semper attribuunt misericordiæ divinæ, quod pœnitentiam nostram acceptet, et propter illam peccata remittat, quamvis illa per se insufficient sit ad tanti debiti solutionem. Sic Chrysostomus, hom. 62 in Matth., exponit parabolam c. 18, ubi dominus multa talenta remisit debitori roganti. Et inter alia inquit: *Nam etsi procidit debitor, et rogarvit, tamen ex causa indulgentia universam rem domino attribui videmus*. Idem habet idem Chrysostomus eundem locum tractans, hom. 2, in posterior. ad Corinth., in fine litteræ, ante partem moralem, et epist. 5 ad Theodor. lapsum, et refertur cum multis aliis in c. *Talis est*, de Pœnitent., dist. 3. Item hom. 26 in Genes., versus finem, post longam exhortationem ad pœnitentiam, ita concludit: *Tanta est Dei erga nos misericordia, nam ubi viderit voluntatis nostræ firmum propositum, et ferventi nos desiderio ad se accedere, non tardat, neque differt, sed accelerat, suamque solitam liberalitatem exhibens dicit: Adhuc loquente te, dicam: Ecce adsum*, Isaiae 65. Et elegantissime hom. 80 ad populum, in principio, sic scribit: *Num pœnitentem licet salvare? Et maxime. Totam vitam in peccatis absumpsi, et si pœnitentiam egero, salvabor? Et maxime. Unde constat? Ex Domini clementia. Ne tue confidas pœnitentia; tu namque pœnitentia tanta nequit peccata delere. Si sola foret pœnitentia, jure timeres; sed postquam cum pœnitentia commiscetur Dei misericordia, confide*. Et Cassianus, collat. 20, c. 8, postquam multa remedia proposuit ad consequendam remissionem peccatorum, inter quæ et charitatem et pœnitentiam numerat, subdit: *Etiamsi hæc omnia fecerimus, non erunt idonea ad expiationem scelerum nostrorum, nisi ea, bonitas Domini, clementiaque deleverit, qui exiguo parvosque conatus immensa liberalitate prosequitur, dicens: Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum jam non recordabor*. Et de eadem re optime loquitur lib. 42 de Institutione ecclæsiæ, qui est de spiritu superbiæ, c. 11 et 14. Sic etiam Augustinus, in Enchirid., c. 65, inquit: *Neque de magnis criminibus remittendis desperanda est misericordia Dei agentibus pœnitentiam*. Idem lib.

de Vera et falsa pœnitentia, c. 3, ubi in hunc modum exponit parabolam de filio prodigo, Luc. 15, ubi ponderandum est verbum illud: *Misericordia motus, non justitia*; et illud: *Epulari et gaudere oportebat*, quod verbum congruentiam tantum significat, non necessitatem. Considerandum etiam est osculum pacis ex misericordia profectum, quod reconciliationem significat, ut notavit Hieronymus, epist. 64, ubi in hunc etiam modum exponit illud Isaiae 31: *Revertere ad me, et redi ante, quia ego Dominus*. Et subdit inferior: *Vide quanta sit magnitudo fletuum, ut aquarum diluvio comparetur, quos qui habuerit, et dixerit cum Jeremias: Non sileat pupilla oculi mei, statim complebitur in illo: Misericordia et veritas obviaverunt sibi*. Et Michæa 6, tractans verba illa: *Numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo? fructum ventris mei pro peccato animæ meæ*, ait his verbis significari, nihil esse dignum quod Deo pro peccato possit offerri, nullamque humilitatem maculas posse eluere delictorum. Eamque expositionem refert, et commendat Concilium Francoford., epist. ad Episcopos Hispan. Similia scribit Tharasius, epist. ad Joannem, quæ habetur 3 tom. Conciliorum, ante septimam Synodum, ubi hæc et alia testimonia Scriptura congerit, quæ longum esset referre. Multa de eadem re habet Ambrosius, l. 4 de Pœnit., c. 4, et seq., inter alia: *Expectat, inquit, conversionem nostram, ut revertamur et ipso ad gratiam, expectat lacrymas, ut profundat pietatem suam; sic in Evangelio viduæ lacrymis compassus, filium ejus suscitavit*, Luc. 7. Hinc Fulgentius, epist. 7, c. 7: *Sicut Deus, inquit, per justitiam damnat aversum, ita per misericordiam sanat conversum*. Sic denique intelligendum est quod lib. de Ecclesiast. Dogmat. dicitur, c. 80: *Pœnitentia aboleri peccata, indubitanter credimus*. Et ratio redditur, quia, scilicet, propositum Dei, quod decrevit salvare quod perierat, stat immobile, et ideo, quia voluntas ejus non mutatur, venia peccatorum fideliter presumatur ab illo, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur a perditione pœnitendo, et salvatus miseratione Domini vivat.

14. In satisfactione condigna tam vera justitia, quam in merito condigno. — Tertio argumento ratione, quia alias remissio peccati in se ac formaliter non gratis fieret, sed ex operibus, et ex justitia, quod esse falsum sat fuse ostensum est. Sequela patet, quia debitum, quod per condignam solutionem solvit, non gratis remittitur, sicut temporalis